

Universiteit
Leiden

The Netherlands

Inleiding: in de geschiedenis verankerd

Janssen, R.; Nelis, B.L.P.; Verreth, L.

Citation

Janssen, R., Nelis, B. L. P., & Verreth, L. (2025). Inleiding: in de geschiedenis verankerd. *Leidschrift. Historisch Tijdschrift*, 40(2), 7. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/4256852>

Version: Publisher's Version

License: [Licensed under Article 25fa Copyright Act/Law \(Amendment Taverne\)](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/4256852>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Inleiding: in de geschiedenis verankerd

Renske Janssen, Basil Nelis & Louis Verreth

Anchoring Innovation: een onderzoeksprogramma

In dit themanummer van Leidschrift worden vijf artikelen over uiteenlopende onderwerpen gepresenteerd die zowel in tijd als ruimte sterk uiteenlopen: van het Ptolemeïsche Egypte van de vierde eeuw v. Chr. tot het Trier in de Romeinse Keizertijd; van Joodse gemeenschappen in Klein-Azië in de oudheid tot de plantagekolonies in Suriname van de negentiende eeuw. Hoewel deze onderwerpen zeer divers zijn, hebben alle artikelen in dit nummer een gemeenschappelijk kenmerk: ze maken gebruik van het concept ‘anchoring innovation’ (het verankeren van innovatie).

Sinds 2017 is een interdisciplinair team van geesteswetenschappers, werkzaam aan universiteiten door heel Nederland, betrokken bij een onderzoeksprogramma dat zich bezighoudt met dit concept. Het programma heeft twee doelen. Ten eerste laat het zien dat innovatie niet alleen het domein is van de ‘harde’ bètawetenschappen en technologie – waarmee het doorgaans wordt geassocieerd – maar dat ieder domein van de samenleving openstaat voor innovatie. Ten tweede benadrukt het programma het belang van de menselijke factor in de totstandkoming van innovatie op al die verschillende terreinen. Het richt zich op de mediterrane wereld van 800 v. Chr. tot ongeveer de vijfde eeuw n. Chr., een periode die bekendstaat als de ‘Klassieke Oudheid’. Het concept ‘anchoring innovation’ is bijzonder vruchtbaar gebleken voor verschillende disciplines, zoals literatuur, geschiedenis, archeologie, taalkunde, geneeskunde en sociale psychologie. Maar het reikt verder dan de Klassieke Oudheid alleen. Dit themanummer van Leidschrift heeft twee doelen: enerzijds laat het zien hoe ‘anchoring innovation’ sinds de start van het onderzoeksprogramma is toegepast en anderzijds onderstreept het de veelzijdigheid van het concept door mogelijke toepassingen buiten de oudheid te verkennen.

De kern van ‘anchoring innovation’ is dat innovatie pas acceptabel, begrijpelijk en wenselijk wordt binnen een samenleving of gemeenschap als deze goed verankerd is in een reeds bestaand kader. Of, zoals mede-projectleider Ineke Sluiter het begrip definieert: het gaat om ‘the adoption by a relevant social group of an idea, practice, technique, or object, where this

adoption has not yet occurred.¹ Het kan een bijzonder effectieve strategie zijn om het nieuwe, een innovatie, te verankeren in het oude, dat vaak gezag heeft vanwege zijn ouderdom. Maar het raamwerk waarin innovaties verankerd zijn, hoeft niet per se oud te zijn. Het belangrijkste is dat het raamwerk vertrouwd is, of dat het vertrouwd lijkt, en die vertrouwdheid kan alleen worden gecreëerd door effectieve verankering. Innovatie moet niet worden verward met een uitvinding, zoals vaak gebeurt in de context van sociale innovatie en economie. ‘Uitvinding’ en ‘innovatie’ zijn namelijk twee verschillende fenomenen: een uitvinding verwijst naar de creatie van een nieuw idee, praktijk of object, terwijl innovatie datgene is dat als ‘nieuw’ wordt gezien of als zodanig wordt geconstrueerd.

Volgens het project is innovatie per definitie afhankelijk van verankering. Verankering, of ‘Anchoring’, is een metafoor uit de sociale psychologie en wordt binnen *Anchoring Innovation* gebruikt om te beschrijven hoe mensen innovaties laten aansluiten bij bestaande kennis en praktijken, zodat ze geaccepteerd, onderschreven en overgenomen worden door een bepaalde sociale groep. Het concept van ‘agenten van verandering’ (‘agents of change’) is hierin bijzonder waardevol, omdat het laat zien dat innovatie in de eerste plaats door mensen wordt gedreven, zonder uit te sluiten dat niet-menselijke factoren de besluitvorming kunnen beïnvloeden.² Hoe succesvol een innovatie is, hangt af van de mate van verankering: zonder een succesvolle verankering blijft een uitvinding slechts een uitvinding en wordt het geen innovatie. Hierbij kan gedacht worden aan de *aeolipile*, een vroege versie van de stoommachine die voor het eerst genoemd wordt in het werk van de Romeinse auteur Vitruvius (c. 80-15 v. Chr.).³ Het apparaat werd in de oudheid gezien als een interessante curiositeit, maar was niet voldoende verankerd in de economische behoeften van deze periode om op grote schaal

Deze bijdrage is ondersteund door het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) via de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO), als deel van het Anchoring Innovation Zwaartekrachtprogramma van OIKOS, de Nationale Onderzoeksschool Klassieke Oudheid Studiën Nederland (projectnummer 024.003.012). Voor meer informatie, zie www.anchoringinnovation.nl.

¹ I. Sluiter, ‘Anchoring Innovation. A Classical Research Agenda’, *European Review* 25.1 (2016) 20-38:21.

² S. Castelli, ‘General Introduction. Agents of Change’ in: S. Castelli en I. Sluiter ed., *Agents of Change in the Greco-Roman and Early Modern Periods. Ten Case Studies in Agency in Innovation* (Leiden en Boston, MA 2023) 1-27.

³ Vitruvius, *Over Bouwkunst* 1.6.2.

te worden toegepast. Een recenter voorbeeld is de Segway, die werd gepresenteerd als een revolutionaire innovatie in het personenvervoer, maar uiteindelijk lang niet zo succesvol werd als de uitvinders hadden verwacht omdat hij voor de meeste mensen veel te duur bleek, en bovendien te groot was voor normale stoepen. De Segway, kortom, was niet voldoende verankerd in het stedelijke landschap waarvoor hij bedoeld was.

Er zijn verschillende vormen van verankering. In een publicatie uit 2016 onderscheidt Sluiter twee belangrijke types. De eerste is ‘horizontale verankering’, waarbij een nieuw idee, object of praktijk wordt gekoppeld aan iets vertrouwds in een ander hedendaags domein, bijvoorbeeld een drone omschrijven als een vliegende computer met een camera of sensor. De tweede is ‘verticale verankering’, waarbij innovaties worden verbonden met historische precedents, zoals de Amerikaanse Senaat, die is vernoemd naar de Romeinse *senatus*.⁴ Sindsdien is het concept verder ontwikkeld en zijn er nieuwe varianten geïdentificeerd, zoals ‘dubbele verankering’, waarbij een innovatie in twee domeinen tegelijk wordt verankerd. Een voorbeeld hiervan is terug te vinden in het wapen van het Koninkrijk der Nederlanden, waarin de dubbele oorsprong van het Nederlandse koningshuis in één symbool wordt samengebracht: de Franse spreuk *je maintiendrai* verwijst naar het Huis van Oranje, en de gouden leeuw naar het Huis van Nassau. Een andere subvariant van verankerde innovatie is ‘negatieve verankering’, waarbij een innovatie expliciet afstand neemt van een ongewenst domein – bijvoorbeeld in het geval van Sappho, de Griekse dichteres uit Lesbos, die schrijft dat ‘sommige mensen van x houden, anderen van y, maar ik zeg dat het beste is om de wens van je hart te vervullen’.⁵ Door haar eigen werk op deze manier negatief te verankeren in de mening van anderen, benadrukt ze haar eigen originaliteit. Tenslotte is er nog ‘ontankering’ (het loskoppelen van een innovatie van een eerder anker), vaak gecombineerd met ‘herankering’ (het creëren van een nieuw, alternatief anker) – denk bijvoorbeeld aan de neiging om standbeelden van eerdere heersers te vernietigen en te vervangen door beeltenissen van nieuwe veroveraars. Ont- en herankering zijn ook vaak terug te zien in naamgeving: denk bijvoorbeeld aan de manier waarop de Franse extreemrechtse politieke partij *Front national* in 2018 haar naam veranderde in

⁴ Sluiter, ‘Anchoring Innovation’, 23. Zie verder: I. Sluiter, ‘Old Is the New New: The Rhetoric of Anchoring Innovation’ in: R. Boogaart, H. Jansen en M. van Leeuwen ed., *The Language of Argumentation* (Cham 2021) 243-260: 248.

⁵ Sappho, fragment 16 Neri, vers 1-4: C. Neri, *Saffo, testimonianze e frammenti. Introduzione, testo critico, traduzione e commento* (Berlijn en Boston, MA 2021).

Rassemblement national. Dit kan worden geïnterpreteerd als een poging om zich te distantiëren van de sterke neonazistische connotaties van de term ‘Front’, ook al heeft ‘Rassemblement’ veel van dezelfde connotaties.

Verdere voorbeelden van deze subvarianten van verankering zijn te zien in enkele bijdragen aan dit themanummer. Zo laat Efstathia Dionysopolou zien hoe in het Ptolemaïsche Egypte het motief van het in tempels presenteren van cultische voorwerpen die waren gestolen en vervolgens teruggevonden, dubbel verankerd is in de inheemse Egyptische religie en in de erfenis van Alexander de Grote. Enid Holweg laat zien hoe in de negentiende eeuw de koloniale elites van Suriname een nieuw systeem van contractarbeid introduceerden dat werd gepresenteerd als een beter juridisch kader dan slavenarbeid: een vorm van ‘negatieve verankering’. Een goed voorbeeld van ‘ontankering’ is te zien in het artikel van Rogier van der Heijden: hij laat zien hoe de Romeinse keizer Hadrianus ervoor koos om de stad Jeruzalem om te dopen tot ‘Aelia Capitolina’, omdat de naam ‘Jeruzalem’ te veel aan de recente opstand van 70 n. Chr. herinnert.

Een volledig overzicht van het onderzoek binnen *Anchoring Innovation* voert voor deze bijdrage te ver, maar het is zinvol om de vijf observaties in gedachten te houden die Sluiter in 2018 in een artikel in het tijdschrift *Lampas* presenteerde:

- 1) Nieuw is niet altijd (werkelijk) nieuw.
- 2) ‘Oud’ en ‘nieuw’ zijn geen neutrale termen.
- 3) Dat innovatie ‘verankering’ behoeft, wil niet zeggen dat verankeren altijd een remmende of conservatieve werking zou moeten hebben.
- 4) Innovatie wijst zeker niet altijd op morele vooruitgang.
- 5) Verankering is niet iets statisch of eenduidigs, evenmin als perspectieven op het verleden dat zijn. Ankers worden geconstrueerd en aangepast en helpen zo zelf mee om vorm te geven aan de traditie van een groep.⁶

Bredere toepassing: denkkaders en historiografische hulpmiddelen

Het onderzoeksprogramma van *Anchoring Innovation* is, zoals gezegd, voornamelijk toegespitst op het verankeren van verschillende types

⁶ I. Sluiter, ‘Oud is het nieuwe nieuw. Een inleiding op *Anchoring Innovation*’, *Lampas* 51.4 (2018) 289-295:292.

innovaties in de Grieks-Romeinse oudheid en op de rol van de oudheid bij verankering in andere tijdperiodes.⁷ Het concept ‘anchoring’ is echter veel breder toepasbaar. Uit onderzoek is herhaaldelijk gebleken dat nieuwe uitvindingen rekening moeten houden met de zogenaamde ‘menselijke factor’, zoals sociale, psychologische en culturele omstandigheden, om op grote schaal geaccepteerd te worden en succesvol te zijn. Ook moderne technologische ontwikkelingen maken dus, bewust of onbewust, veelvuldig gebruik van ‘verankering’.⁸ Een populair voorbeeld is dat van de oplaadpoort van elektrische auto’s, die zeker bij vroege modellen vaak is ingebouwd op de plaats waar bij eerdere voertuigen de dop van de benzinetank zou zitten (zie: Afb. 1).⁹

Afb. 1: Een elektrische auto, met de oplaadpoort op de plaats van de benzinetank. (Wikimedia Commons)

⁷ Voor de verschillende deelthema's van Anchoring Innovation, zie *Anchoring Innovation: Domains*. <https://anchoringinnovation.nl/domains> (geraadpleegd 17 februari 2025).

⁸ Voor innovatie als een ‘socio-technisch proces’, zie P. Maclaine Pont, R. van Est en J. Deuten, *Met beleid vormgeven aan socio-technische innovatie. Essay in opdracht van de directie Kennis en Innovatie Strategie van het Ministerie van Infrastructuur en Milieu*; Rathenau Instituut (Den Haag 2015), 8. Zie ook E. Rogers, *Diffusion of Innovations* (derde editie; New York 1983) 223-226 voor zijn bespreking van het concept ‘compatibility’. Voor de negatieve effecten op de maatschappelijke inbedding van nieuwe energietechnologie, zie *Sociale innovatie en maatschappelijke inbedding*. <https://www.rvo.nl/onderwerpen/sociale-innovatie-maatschappelijke-inbedding> (geraadpleegd 18 februari 2025).

⁹ Sluiter, ‘Anchoring Innovation’, 29-30.

Afb. 2 & 3. Screenshots van de icoontjes voor knippen en plakken in de tekstverwerkers van Apple (links) en Microsoft (rechts). Screenshots van de auteurs.

Er zou ook gedacht kunnen worden aan de icoontjes die in veel digitale tekstverwerkers worden gebruikt: pictogrammen van een schaar en een lijmkwast zijn zo sterk verankerd in de fysieke wereld dat ze ideaal zijn om op beknopte en herkenbare wijze naar digitaal knippen en plakken te verwijzen (zie: Afb. 2 & 3).

Toch zou het, zoals hierboven al kort is aangestipt, onterecht zijn om bij de term 'innovatie' alleen aan nieuwe technische uitvindingen te denken. Het concept 'anchoring' is bedoeld als een 'denkinstrument' (een *tool for thinking*), dat helpt om verschillende onderzoeksgebieden binnen de geesteswetenschappen met elkaar te verbinden die zich bezighouden met de manieren waarop mensen nadenken over de balans tussen 'oud' en 'nieuw'.¹⁰ Ook voor historici die aan andere tijdsperiodes dan de oudheid werken, is 'anchoring' een waardevol concept. Innovatie en verandering zijn immers van alle tijden. De manier waarop verschillende samenlevingen in verschillende tijdsperiodes 'nieuwheid' interpreteren en beoordelen, evenals de omstandigheden waaronder nieuwe ontwikkelingen al dan niet geaccepteerd worden, zijn dus een natuurlijk onderwerp van historische studie en centraal voor ons historisch begrip.

Dit is met name het geval voor historici die werken op de grenzen in de traditionele historische periodisering. De grenzen tussen historische

¹⁰ *Anchoring Innovation: Our Program*. <https://anchoringinnovation.nl/our-program> (geraadpleegd 18 februari 2025).

tijdvakken en de termen die gebruikt worden om deze periodes te omschrijven zijn vaak een heet hangijzer. In de loop der jaren zijn er herhaaldelijk stemmen opgegaan die pleitten voor een minder binair perspectief op de overgang tussen, bijvoorbeeld, de oudheid en de middeleeuwen, of de middeleeuwen en de renaissance.¹¹ Al even interessant is de neiging om te spreken over ‘lange eeuwen’ voor periodes waarvan belangrijke centrale kenmerken eerder opkwamen, of natuurlijk later verdwenen, dan de definitie van een eeuw als exact 100 jaar lijkt te suggereren.¹² Het concept ‘anchoring’ kan ons helpen om op een innovatieve manier over historische periodisering en tijdsindeling na te denken en om in meer detail te onderzoeken hoe het oude en het nieuwe zich in dergelijke overgangsperiodes tot elkaar verhouden. Het kan ook, zeker voor historici die zich bezighouden met periodes die gezien worden als tijdperken van intensieve verandering, bijdragen aan een kritische (her)evaluatie van de veelgebruikte, en veelbesproken, tegenstelling tussen ‘revolutie’ en ‘evolutie’: op welke manieren zijn ook de schijnbaar plotselinge veranderingen die we ‘revoluties’ noemen verankerd in het verleden, en hoe beïnvloedt dit de terminologie die we gebruiken om dergelijke ontwikkelingen te beschrijven?

‘Anchoring’ is voor historici ook interessant als analytisch hulpmiddel voor het bestuderen van historische bronnen – met name voor diegenen die zich bezighouden met narratieve, journalistieke, juridische en politieke bronnen, zoals kronieken, krantenartikelen en opiniebijdragen, en transcripten van parlementaire debatten. De manier waarop onze bronnen veranderingen en innovaties presenteren, beoordelen en op dergelijke ontwikkelingen reflecteren, kan niet alleen bijzonder waardevol zijn voor ons begrip van deze bronnen zelf, maar ook van de maatschappelijke context waarin ze werden geschreven. De schrijvers of sprekers in dergelijke bronnen

¹¹ Zij bijvoorbeeld het debat over de term ‘Late Oudheid’, bijvoorbeeld in E. James, ‘The Rise and Function of the Concept “Late Antiquity”’, *Journal of Late Antiquity* 1.1 (2008) 20-30. De term ‘renaissance’ impliceert al een dubbele scheidslijn, namelijk tussen oudheid en ‘duistere’ middeleeuwen enerzijds, en tussen middeleeuwen en de herboren ‘verlichting’ van de renaissance zelf anderzijds. Zie G. Campbell, ‘Introduction’ in: Idem ed., *The Oxford History of the Renaissance* (Oxford 2023) 1-10: 1.

¹² De term ‘de lange negentiende eeuw’ lijkt het meest gebruikt te worden, maar ook ‘de lange achttiende eeuw’, ‘de lange vijftiende eeuw’, en zelfs (recentelijk) ‘de lange renaissance’ worden in academische context gebruikt. Voor deze laatste term, zie Campbell, ‘Introduction’, 5.

moesten immers aansluiten bij de gedachtewereld van de verwachte lezer en diens kennis, aannames en overtuigingen om op overtuigende wijze hun boodschap over te dragen. De manier waarop dergelijke bronnen veranderingen beschrijven, kan ons dus veel vertellen over de waarden van de samenlevingen waarin ze werden geproduceerd. Presenteren ze nieuwe ontwikkelingen als radicaal, of als verankerd in het verleden? Hoe draagt dit bij aan hun oordeel over deze gebeurtenissen en aan de bredere maatschappelijke discussie daarover?

Het debat over de verhouding tussen ‘nieuw’ en ‘oud’, en de waardering daarvan, speelt zich echter niet alleen af in de historische bronnen, maar ook in het werk van historici zelf. Het concept ‘anchoring innovation’ kan dus niet alleen een belangrijke bijdrage leveren aan het begrijpen en interpreteren van historische ontwikkelingen, maar ook aan onze zelfreflectie op ons werk als historici. Niet alleen binnen Oudheidstudies, maar ook binnen Geschiedenis als vakgebied in het algemeen, hebben zich in de loop der tijd grote veranderingen voorgedaan. Waar de negentiende-eeuwse Leopold von Ranke nog stelde dat het de taak van de geschiedschrijving is om ‘simpelweg te stellen hoe het eigenlijk geweest is’, is er sindsdien een veelheid aan historische benaderingen ontstaan.¹³ Ieder van deze benaderingswijzen biedt een alternatieve manier om met geschiedenis om te gaan. Met name in de afgelopen decennia is er hierdoor meer ruimte gekomen voor de perspectieven van mensen en groepen die lang niet vertegenwoordigd zijn geweest. Ook als historici zijn we dus voortdurend bezig met het verankeren van innovaties – of het nu in de inleiding van een artikel is, of bij het schrijven van een onderzoeksvoorstel of collegeomschrijving. Zorgvuldige zelfreflectie is hierbij op zijn plaats, en ook hier biedt ‘anchoring innovation’ een waardevolle ‘tool for thinking’.

‘Anchoring innovation’ in dit nummer

Deze inleiding sluit af met enkele observaties over de manier waarop de auteurs in dit Leidschrift-nummer verankeringsstrategieën in en na de oudheid bespreken.

De eerste twee artikelen, van de hand van Efstathia Dionysopoulou en Rogier van der Heijden, verkennen de verankering van machtsstructuren in

¹³ L. von Ranke, *Geschichten der romanischen und germanischen Völker von 1494 bis 1535* (Leipzig 1885) vii.

de oudheid. Dionysopoulou onderzoekt in de enige Engelstalige bijdrage van dit nummer de strategieën die de Ptolemaeïsche vorsten gebruikten om steun te verwerven voor hun nieuwe machtspositie in het voorheen door farao's geregeerde Egypte. Zij laat aan de hand van de retoriek rond cultusbeelden zien dat de Ptolemaeërs een stevige basis voor die positie veiligstelden door de beeldenpolitiek van hun voorganger op de Egyptische troon, Alexander III ('De Grote') van Macedonië, te imiteren. Het stuk van Van der Heijden sluit daar mooi bij aan met een aantal casestudies over hoe de hellenistische periode op haar beurt kon fungeren als een stabiel anker in de Romeinse tijd. Hij toont dit aan in een bespreking van de Grieks-hellenistische naamgeving van steden die de Romeinen in het Midden-Oosten veroverden. Zo laat hij zien dat de lokale elites in die steden voornamelijk continuïteit met het recente hellenistische verleden nastreefden bij hun keuze voor reeds bestaande namen als Antiochië en Ptolemais. De casestudies van Van der Heijden en Dionysopoulou verkennen hoe politieke regimes vaak gebruik maken van 'verticale' verankeringsstrategieën: nieuwe machthebbers suggereren vaak een sterke continuïteit met het positief geëvalueerde verleden. Het verleden fungeert hierbij als een vertrouwd anker voor hun nieuwe machtsbasis, zoals we eerder al zagen bij het voorbeeld van de keuze van de *founding fathers* van de Verenigde Staten voor het Romeinse instituut van de senaat.

De artikelen van Eden Dijkstra en Joëlle Kraaijeveld verschuiven de focus van politieke verankering naar de verankering van religie en religieuze identiteit in de Romeinse wereld. Daarbij geven zij beide voorbeelden van 'horizontale verankering', waarbij een lokale religieuze gemeenschap contemporaine rituelen overneemt van een naburige gemeenschap. Dijkstra bespreekt daartoe de introductie van Romeinse godsdienst in het Keltische Trier. Hij verklaart de verspreiding van enkele specifieke Romeinse gebruiken in de stedelijke en landelijke omgeving van deze stad, zoals de overname van de Capitolijsse Jupiterzuil, door te wijzen op de status van de stad als een belangrijk centrum van Gallo-Romeinse religie in de regio. Dijkstra concludeert dat we steden in het Romeinse Rijk als 'agenten van verankering' kunnen zien. Kraaijeveld laat zien hoe Joodse gemeenschappen in Klein-Azië vanaf de tweede eeuw n. Chr. (na de verwoesting van de Tempel in Jeruzalem, hun spirituele centrum, in 70 n. Chr.) hun Joodse identiteit steeds sterker gingen benadrukken. Dit deden ze echter door deze tegelijkertijd te verankeren in de lokale context van de Griekse poleis. Enerzijds pasten ze typisch Joodse identiteitssymbolen toe binnen Grieks-Romeinse contexten;

anderzijds namen ze elementen uit de Grieks-Romeinse cultuur over en gaven die een Joodse invulling.

Enid Holweg toont, tot slot, het potentieel van het concept ‘anchoring’ voor de studie van latere historische periodes en buiten de mediterrane wereld. Zij bestudeert de intrede van contractarbeid in Suriname aan het begin van de negentiende eeuw in verhouding tot de arbeid die tot dan toe verricht was in slavernij. Ze laat zien hoe dit nieuwe arbeidssysteem sterk verankerd bleef in de reeds gangbare slavernijpraktijken gericht op exploitatie en winst – een geval van ‘horizontale’ verankering – maar tegelijkertijd ook de werkomstandigheden licht verbeterde in overeenstemming met ideeën over de positie van vrouwelijke arbeiders en de zorg voor zieken.

De vijf artikelen in dit themanummer vertegenwoordigen niet alleen op zichzelf innovatief onderzoek, maar dragen ook op betekenisvolle wijze bij aan de verdere ontwikkeling van het concept ‘anchoring innovation’. Door te laten zien hoe effectief dit concept kan worden toegepast binnen uiteenlopende domeinen, onderstrepen zij de intrinsieke kracht ervan: juist door toepassing op specifieke casestudies kan het concept verrijkt, verfijnd en verder ontwikkeld worden.

Als gastredacteurs wensen wij u veel leesplezier!